

Emnenr. 23.

Fylke: Rogaland

Tilleggsspørsmål nr.

Herad: Utsira

Emne: Bordtid til kvardags

Bygdelag:

Oppskr. av: Thorolf Kvalvick

Gard: Kvalvick

(adresse): Utsira

G.nr. 31. Br.nr. 11.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

1. Det har vore og er vanleg skikk ein sek til bordet til kvardagsmatmål.
2. Det er og vanleg at heile huslyd en sek samla ved eit og same bord, når det er at ein skal ha mat.
3. Ikkje alle gjer ein høve å eta til fastsett tid. Ein fiskar h. d. kan solus ikkje alltid vera tilstades når måla er, og må derfor ha mat eller same det høver han best. Elles er det inga skilnad, husbondfolk og tenarar et på same tid og ved same bord.
4. I matviken veit det inga skilnad gjort mellom husbondfolk og tenarar.
5. I den årstida det ikkje er naudsynsk med oppvarming av romma, er det no mekje brukt å deuka på bord i kjøkkenet. Før i tida var dette igstemma lite brukt, men gjer ein det no for å spare arbeid for den eller dei som står for tilagning og oppvask. Elles er det mekt vanlege å eta i daglegstova.

2
6. Er det no no at kjökenet ikkje
gjer rom åt alle, lagar ein då til
i stova både for tuisbondfodd og pen-
arar.

7. Det er mykje brukt at kvar har
sin faste plass ved bordet, noko som
i praksis er mest tenleg for alle part-
ar. Ein skal då ikkje spekulera i kvar
ein skal ha plass til kvart mål.

8. Nei, ein ^{ikke} ikkje til ^{den} hinken at borua
må stå ved ^{bordet} tå eta.

9. I eit gjestebod kan det kauskje
nemast noko om høgrete, eller er
menninga ikkje brukt.

10. For når det vanlege var at bordet
i stova stod tustil eit ^{av} vindauge, var
det vel kauskje plassen nærast vind-
auga ein meinte var høgst. No er det
mest vanlege at bordet står midt på
golvet, og difor vanskleg å ta avgjerd
om kvar hedersplassen er, men like-
vel ha ein tanke om at det kunne
vera plassen lengst borte frå inn-
gangs døra, at når ein sak, vende out
litek mot døra, medan dei med
ryggen i mot sak nedt.

Dette er no berre ei personleg hypo-
tese som både gjer rom og grunnlag
for andre meiningar

11. Terleg nøgjen med å vaske hend-
ene før ein går til bord, er ein nok ikkje,
og er ein lite nøgjen på det no, er det
mykje huleg dei var endå mindre nøg-
vare på det før. Det vert på ein måte
arbeidet ein held på med som avgjer

om det er nødvendig å vaske hendene før ein et. Børn desimot passar gjerne dei voksne på hendene vaske reine.

Å ta teiva av ved bordet er ein gammal skikk, som framleis er holden ved lag.

12. Det har vore brukt å eta av some groutfak, men hadde ein kvar sin kopp med melk. Børnen mak or soms fak veit ein då ikkje om er brukt. Med soms groutfak kan det vel vera so om lag sekkst år sidan om det tok slutt. Melkekoppen ein brukte i den tida, var ikkje den vanlege koffiekopp, men ei skål - melkeskål - av vanlig treis og utan handt.

Ein tugga grovt dyppa i melkekoppen var og brukt før, men ser ein det ikkje brukt no.

Ein vil ikkje ha sogt ~~at~~ det ikkje er brukt å slå melk over groften i falletken, men er no det mest vanlig å drikka melka av koppen, som no er den vanlege koffiekopp.

Kvar sin drikkekopp må ein tru var brukt før at koffi var vanlig folkedrykk (?).

Ein vit^{ikke} om omna somes drikket Hjersold, men når ein er ute i arbeid og har drikkervalu med, at ein då drikk av some Hjersold.

13. Gryta var ikkje sett på bordet. Det vanlege er at varme rettar var aisa oppi eit fak eller fasin og med aisa oppi sett på bordet.

Til kvardags er dei vonlege brune
Pannesfata mykje brukt. Er det
helg, eller i høve framande gjester,
gjer ein det mein staseleg med å
ta fatene i brukt.

Noa serleg stor skilnad i opp-
vartinga om ein har framande i lag-
ak, er det ikkje. Einast er at ein då
rek fram asjettar på bordet.

14. Det var mykje brukt før, men ser
det ikkje no at nokon lagar seg bete,
og var det brukt når ein hadde flest
eller sild til middag. Or omna mek
veit ein ikkje om det lagdes bete.

Beten lagast med å leggja iik styk-
kje sild eller flest mellom to stykker
og i smid poteta, mellom to stykker
flattbrød, ~~og~~ klemmar so dette notha
lite saman og ein makteleg kan bita
over det, og smakar gjer det som
den skive delikatesse.

15. Det er no det mest vonlege å
ta sündnesbeten i munnem og dricka
koffi attåt, dette seton å sjå det
vera kortkje i sømleg eller feldkjelg,
men ein tradisjon ein aldri ansar.

16. Ein minnest rett eller et dei gam-
le drakk koffi av skåla - tefote eller
fosine som det og kallast, men var
det og skivk og brukt då et koppen
fyllest med koring på, et skåla med
det some og vask fullt, ein mæg det
dricka av skåla.

Dette er ikkje brukt av nokon no, og
hellur ikkje halden for god bodskind.

No er det halvfull kopp og inga rist i korthje søla eller brenna seg om koffi en er aldri so heik.

17. Når tid det var ok goffelen kom i træk veit ein så ikkje å kunne gjera greide for, men ok hon likevel har vore i træk den tida som folk som lever no hon minnast.

Ein veit om, ok når det var folk som skulede ha mista med seg på fisketur k. t., var det ikkje om å gjera med nokko goffel, ein greide seg vel eitou den.

Ein meiner og å minnast etter, ok gamle folk ovtidene i hög alder for om lag førti år sidan, ikkje gjorde nesteg træk av goffel.

18. Etter som ok det mange stoder er mykje træk å bera slisekniv, må ein så tru ok follekniv er til voreg mein træk andre stoder enn som hon er her.

Det er ikkje voreg her med å bera slisekniv, ok follekniv vest heist lik træk, allersminst ved matbordet.

19. Hvor si skei har ein ikkje, for etter matvøla går alle brukte skeier sam- an i vasken, ok ein ved neste mål kan få si heik omna skei. Dette meiner ein må ha vore det voreg, då ein ikkje kan minnast noke omna.

Av vyste var koruskeier mykje i træk for. No ser ein ikkje nokka likk til dei meir. Tjeldan var, og er det å sjå bestkj, men er dei skeier ein no har, skeier av voreg handelsvora.

20. Når tid ein folk til med å bræda

6
porselen eller steinbytolesker er mykje
vanskeleg å fastslå.

Folk som no lever kan ikkje minne
ast omna kjörel i trekk enn steinby.

Kjörel i porselen var til vanleg lite
trekk, det var helst det vanlege stein-
bye eller Krüs. Frå å bruka som
grøntfat til hvor sin folest, er det
vel no so om lag seksti år sidan.

21. Borddrek til hoardags var lite trekk
før, men no er det trekk til ei hvor
tid, og er det vel om lag førti femti år
sidan at det tok til.

Er det voldsdekk, let ein kan liggja
på bordet på mål til mål, og er det
stova, legg ein då ein bordtøper oppå.

22. Ein mesh vanlege borddrek er volds-
dekk. Har ein frammenda gjester er det
trik lindrek.

23. Med berre hústandsfolket til bord,
er det no so at einthvar får kjelga og
sjölv. Har ein gjester eller störrer lag, send
er ein fota og bed dei fa til seg - eller
som det er trekk å seija: No må du
- de vera gild å eta.

Det høyrer igårmen med til god
borddrök at trüfar, mor eller den
som står for oppøstinga, bed dei fram-
ende om å gjera vel å eta.

Ein brüdar bae nemningane, både dela
og etla, men ser ein det etter vän
meining å vera ei skilnad i å dela
og å etla mota. Uller ein mota kan
ein då gjerne dele oth, etlar ein, kan
ein då ha meir oth, men får ikkje meir.

Lesk Han soleis gjø motting om ein vest tiletta maten.

24. Er mek vil ein iudje^{om} tanna ein små kaker, smøkket og sovore smøling som han delask til borna.

25. Når det gjeld de ting som er mennek framom, er det vovskelleg å gjera nokon skilnad,

26. Guse Han det vera i Nor tidleg ein barn greider eta ved bordet utan hjelp. 7 so måte Han og frivoden kjå barnet gjera sitt.

Ein veit om ei smögjenta som åk ved bordet utan hjelp, då ho var offen monoder, og seinar skilde ho heller iudje ha noko hjelp i å mate seg. Men den elder må ein vel helst restna med var noko tidleg, og om ein regjer i to års alderen, vil kauskje det høve tåleg bra.

Ta til seg - forsyua seg sjölv av fetik, det må nok ein barn ha hjelp til i fleire år, seten at ein då torer nemna i Nor munge.

Til hjelp for dei små ved bordet, vest det vel helst mora den bringaste. Eller Han og eldre systend og far med, vera hjelpram. Lesk vest mykje eller som ein vest å sitja othmed bordet.

27. Lesk vor diverse træk för, og dei togg mek til småborna, men får ein gled seg til og den tyggde maten iudje vest i restleg stor mengd, då den mest vovlege maten var tyum threiterijöls grov med melk othök. Ein må vera

glad til, at det er nok som ikke
 er med på av maten i våre dager,
 men til oss lirkda avlagd.

28. 7 gressferd h. d., er det vanlig
 her med å ha mat, og som ein
 ritus i dette høve, syng ein då både
 før og etter maten.

Eller kan det og brukt i yngre andre
 høve, som Konfirmasjon eller anna
 festsjansing i samband med det kyr-
 kjelege.

7 maten man er det og brukt i heim-
 ane og ein les, men helst berre med
 at hundene kareppes og koride böygde
 framover siten og det seigst maten.

Mange er det nok som minskar -
 ted konstige oppbygg i dette å lesa for
 maten i både tid og utid, og ser det
 mykje som ein demonstrasjon av dei
 som meiner seg ei god høger i
 gjerdene sine hime, og sid kjemne =
 mestte for stunk folk.

Når det er nokon av barna som les,
 er det då sid av dei yngste, helst den
 eller yngste om han kan.

7 Konfirmasjonsdag eller anna, der
 prest eller lærer er med, ser det dess
 som står for denne lirk av programmet.

Skikken med bordbön er det ikkje lirk
 på, forstom tykkst den holda seg kon-
 stant, ser det er born.

Ein har høyrd det vere sagt, at det
 i ein tilsyd var vanlig å lesa for mat-
 en hvor søndag dei hadde kjöt til
 middag, og at lesningen gjend etter

lur mellom borna. Då so faren vende seg til ein i flokken og bad han om å lesa, svara denne, det var ikkje hans fører i dag.

29. Notha forbad mot å smokka ved bordet er det ikkje, men ordet gjere frilt.

30. Ein har ikkje høyrd det vore nemnt, at det med lëtt og fleir ved bordet er uhöveleg, men kenskje det lidevel er lite höveleg. Bornu kan ein i visse høve smokka til, og bed dei om å la det vara.

31. Mannen visste ikkje om at tje= ringa var gal, för ho song ved bordet, og med det som grunnlag er det ein "pauze" i songen medan ein sitt ved bordet.

32. Det var det vanlege för, at ingen gjekk frå bordet för alle var ferdig med maten. Tjöv dei største av borna måtte penk vente, om det gjekk oleri so hørdt inn på dei, måtte dei prøva syna tolsend om den jentk kunne tyddjast dei vesta nokke dyg.

No er det vorte til, at både bornu og voksne med, står meir frie og gjer frå bordet når det høver ein sjölv best.

33. Når ein er hjä framonde, er det vanleg skikk og brukt at alle foddar for maten. Voksne og dei største av borna, segjer fottk idet dei reiser seg frå bordet, dei minste borna gjer gjerne iksing og tek oppi handa.

34. Det vanlege ein framond segjer

når det høves so at folk sitt til bord
og får seg mek då hon kjem er:

Velbetenning, eller siqne melem.

35. Er det ein god Kjenning eller
nere slegting som kjem, med en
sin sitt og ek, vert det då laga til
ok hon med same. Er den som er
Komen ein framand, vert det ikkje
laga til noka, ifoll vitjinga er
tilfeldig.

36. Kjem det ein framand utan å ha
perskild Ørend, men berre på tur, er
det vanlig ok det lagast til mek ok
hon, og er det no domer, er det heilt
opplogt at Koffitjelen må over vasm
en.

37. Å ja, ein framand byr ein gjerne
på noka skotra, - er det beste hush
formår, som det ein regjer.

Ein gammel skinn, som framleis er
holden vel lag.

38. Det vert ikkje Koffi i større
mengd enn mett høvelig til Kvast møl,
at skal det meir til, må det Koffast
på nytt. Dette er skikken no, men om
den er frå gammel tider ein ikkje slå
fask. Den er så likevel brukt i fida
eller at "primus" Koffepesok vert
feden i alment brukt.

39. Det å eta på kjøken held ein for
noka som høvers Kvastagen til. Derfor
vil ein oudenkes gjestene mastera
skilnadu melleom det Kvastagelege
til meir av ei høgtid, i å la gjestene
sitja til duka bord i stova.

Det er og brukt ok ein - eller flere
 eller som det høver, tek lag med
 gjesten ved bordet, og er dette gjort
 mykje for å syna at medferra ikkje
 er tilloga skild plikt, men ei tjens-
 la av innelig selskap.

40. Det er godt brukt ok same folk
 heid det for ei god skikk, å la seg mö-
 gja til mek, men same gjestgjere
 rar kon og vera nokk skid i so
 møte, ok gjesten finn seg trygd ved
 det og solis vesta ei uskikk. Derfor
 meiner ein det helst burde vera slik
 ok ein var gjest med ei tjensla av, som
 om ein var heime og at orda kjölp seg
 sjölv var fullnøgd.

41. Er gjesten berre på ei stuttvarig
 vitjing, då finn ein det høveleg ok
 nokon i hestonden er tilstades i
 stova medon gjesten ok, eller ikkje.
 Og er det so ein ikkje skal eta i lag
 ok med, tek ein då ikkje plass ved
 bordet, men ein omson stad i stova
 og slik til ok ein har usigtek vunde
 mek gjesten.